

נסוך המים

הקדמה

גם במצות הערבה תקנו לעשות זכר למקדש ביום הושענא רבה, שלוקחים ערבות יפות ומנענעים וחובטים אותם, ויש שנהגו גם להקיף בה את הבימה. וראוי לזכר בשעה שנוטלים את הערבה שהיא זכר למקדש.

גם במצות שמחת בית השואבה נוהגים חסידים ואנשי מעשה לעשות זכר למקדש, שגנורים בלילות של חול המועד ומרבים זמירות ושבחים, וכן מרבים בנרות.

אבל במצות נסוך המים עצמו שהוא מעקר מצוות היום, לא מצינו שעושים שום זכר למקדש. ולכן בלמוד הלכות שאיבת המים ונסוך המים והמחשת המעשים, ראוי לזכר את המקדש, ולדרש ולבקש מהקדוש ברוך הוא שיבנה את בית המקדש, ונוכל לקיים הלכות אלו למעשה.

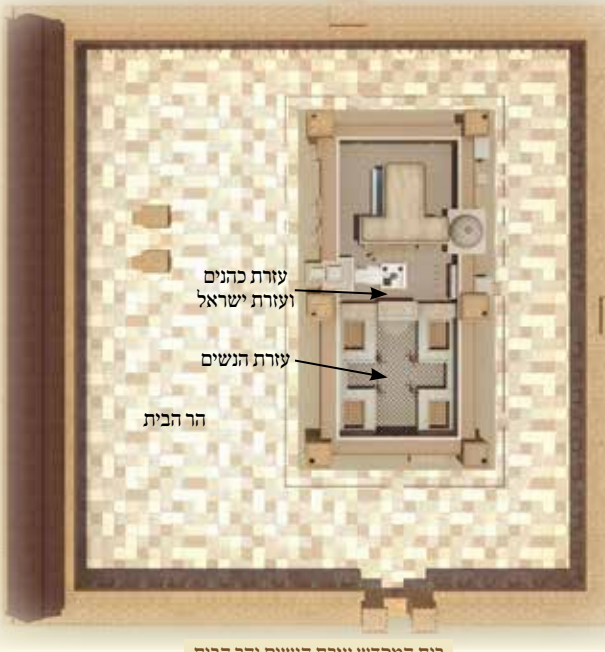
ה. למוד ההלכות פהנה לעבודת המקדש

עוד מעלה גדולה יש בלמוד הלכות אלו, שהרי כל עם ישראל בצפייה והשתוקקות עצומה שעוד בשנה זו נזכה שיבנה בית המקדש, ונצטרף מיד להקריב את כל הקרבנות, ואם לא נדע את ההלכות היטב לא נוכל להקריב כלל כמו שכתב החפץ חיים.

לכן ראוי ללמד ולשנון היטב את הלכות נסוך המים, וכן את כל הלכות עבודת הקרבנות, שכאשר יבנה המקדש נוכל מיד להקריב, ולא יהיה בזיון לעם ישראל שלא התכוננו.

וכבר כתב מרן החפץ חיים: כשיראה השם יתברך שישראל עמו מכינים את עצמם לדעת דיני העבודה בכל הלכותיה, ועומדים ומצפים מתי יגיע דבר זה למעשה, בודאי יחיש לגאולנו, ויבנה לנו בית תפארתנו. כי מכיון שאנחנו עשינו את שלנו, הוא בודאי יעשה את שלו וישוב אלינו ברחמים, ונזכה לראות בנחמת ציון וירושלים במהרה בימינו אמן.

בקריאת התורה ובתפלת המוסף, אבל את מעשה נסוך המים לא מזכירים כלל, ולכן למוד סדר נסוך המים חשוב מאד, וככל שמוסיפים יותר בפירוט המעשיים ובדקדוק הדינים - נחשב קרבן יותר מהדה, וממילא יש בזה זכות גדולה יותר לדין על המים.

בית המקדש עזרת הנשים והר הבית

ה. זכר למקדש במצות נסוך המים

במשנה בספח פתוב: מישחרב בית המקדש התקין רבי יוחנן בן זכאי שיהא לולב נטל במדינה שבעה זכר למקדש. הגמרא מבארת שהמקור לעשות זכר למקדש נלמד מהפסוק "ציון היא דורש אין לה", שצריך לדרש ולבקש את המקדש, ולכן עושים זכר למקדש כדי שיבקשו את המקדש.

ובחנם סופר שם כתב שאחרי חרבן בית ראשון לא עשו דרישה לציון לכן לא זכו לגאולה שלמה, ולכן תקן רבי יוחנן בן זכאי בהרבן בית שני לעשות דרישה לציון כדי שנוכה לגאולה שלמה! ובספר יום תרועה הוכיח שכל הגאולה תלויה בדרישת ציון, ובעשיית זכר למקדש ע"ש.

ולפי זה כשנוטלים את הלולב בכל ימי חול המועד שתקנוה זכר למקדש, וכן כשמקיפים עם הלולב מסביב הבימה זכר להקפות שעשו סביב המזבח, צריך לזכר את בית המקדש ולהתפלל שיבנה, כיון שזה עקר התקנה!

א. מצות נסוך המים

מצות נסוך המים היא מצוה מיוחדת שנעשית כל יום בחג הסוכות בבית המקדש. טעם המצוה, כיון שבסוכות נדונים על המים, אמר הקדוש ברוך הוא: 'נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה', וכל חיי האדם תלויים במים.

מצות נסוך המים היתה מלווה בשמחה גדולה, ועל פה נקרא סכות 'חג', על שם המחול והרקוד של שמחת בית השואבה. וכן מה שאומרים בסוכות 'זמן שמחתנו', הוא על שם שמחת בית השואבה.

ב. מצוות נוספות הקשורות לנסוך המים

בכלל מצות נסוך המים, נאמרו במקדש עוד ארבעה מצוות נוספות:

א. שמחת בית השואבה - לפני שאיבת המים.

ב. שאיבת המים - לצורך הנסוך.

ג. זקיפת הערבות סביב המזבח - בשעת הנסוך.

ד. הקפת המזבח בלולב - לאחר נסוך המים. ונפרט: שמחת בית השואבה ושאירת המים בודאי הם שייכים לנסוך המים.

זקיפת הערבות שייכת גם היא לנסוך המים, שהרי זוקפים דוקא בשעת הנסוף וכן התקיעות שתוקעים בשעת זקיפת הערבות נלמדים מהפסוק של השמחה בנסוך המים - "ושאבתם מים בששון". ההקפות עם הלולב הם מיד אחר נסוך המים, ומשמע שהם שייכים לנסוך המים.

הטעם בכל זה: כיון שהערבה גדלה על המים, לכן היא מרצה בזמן הדין על המים, וארבעת המינים גדלים על המים ומטעם זה הם באים לרצות על המים, וכן הנענועים של ארבעת המינים מסייעים בדין על המים.

ג. חשיבות למוד דיני נסוך המים

היום שאין אנו יכולים לקיים את מצות נסוך המים וערבה שהם מעקר מצוות החג, וכן חסר לנו את הזכות ליום הדין על הגשמים, ראוי להזכיר את נסוך המים לקיים "ונשלמה פרים שפתינו", ויחשב לנו כהקדמה.

שהרי את קרבנות המוספין של סכות מזכירים

פרק א: סדר שמחת בית השואבה

ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספה, ואומרים שירה.

ז. החסידים ואנשי מעשה אומרים שירות ותשבחות, ורוקדים עם אבוקות של אוה, ומוחאים כף, ומפזזים ומכרפרים כל אחד כמו שיודע.

ח. שאר כל העם האנשים והנשים באים רק לראות ולשמע. הטעם שאינם שרים ורוקדים, כיון שהשמחה היא להודות לה' על השראת השכינה בתוכנו, ועל עולם הבא הנתן לצדיקים.

המשך השמחה ושאיבת המים בפרק הבא בס"ד.

שמחת בית השואבה בעזרת הנשים - ניתן לראות את המנורות המרפסות ושירת הלוויים [שכעת במעלות עזרת הנשים ולא בדוכן]

לפני עלות השחר שהלכו לשאב את המים. ו. בשעת השמחה הלוויים עומדים על חמש עשרה מדרגות שיוקדו מעזרת ישראל לעזרת נשים, ומנגנים בחליל ובכנורות ובנבלים ובמצלתים

א. בכל לילה מלילות חול המועד ספות, היתה שמחה גדולה מאד בבית המקדש, לכבוד שאיבת המים לצורך הנסוה ונקראת 'שמחת בית השואבה'.

ב. מקום השמחה בעזרת נשים, שנמצאת לפני העזרה בצד מזרח.

ג. במוצאי יום טוב ראשון כהנים ולויים הכינו מרפסות בשלוש רוחות של עזרת הנשים, כדי שהנשים יעמדו שם ויוכלו לראות.

ד. וכן הכינו שם מנורות גדולות מזהב, שהאירו בכל ירושלים.

ה. זמן השמחה מאחרי תמיד של בין הערב, עד

פרק ב: סדר שאיבת המים

לפתח המזרחי של עזרת הנשים היוצא להר הבית. ט. לויים פותחים את שער עזרת הנשים, על פי צווי הממנה על השערים.

י. יוצאים משער עזרת הנשים, וכן מהר הבית, והולכים למעין השילוח בשירות ותשבחות, ובכלי שיר.

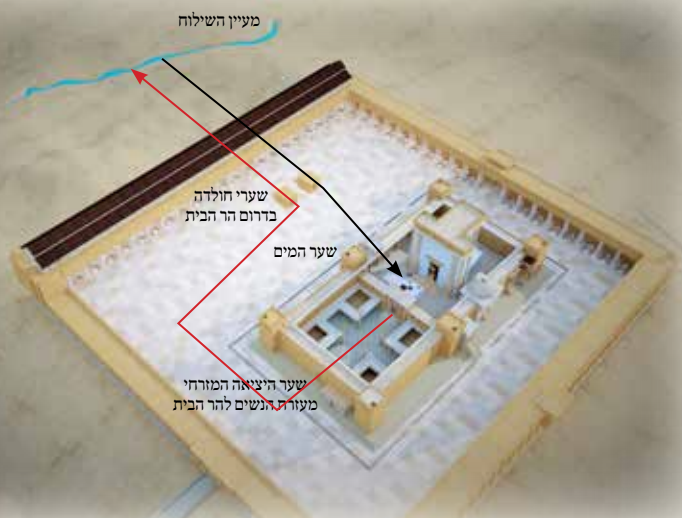
יא. מי שזכה בשאיבת המים, לוקח את הצלוחית של זהב ביד ימין מכון למצוה, וממלא מהמעין את כל הצלוחית מים בשירה וזמרה.

יב. לאחר השאיבה וכן בדרך הליכתם, צריך להזהר מאד שלא תשפך אפלו טפה, כיון שכל השעור מעכב.

יג. כלם חוזרים לבית המקדש, ומתעכבים בדרך כדי להגיע לעזרה רק בשאייר היום. יד. ונכנסים להר הבית, והולכים לפני 'שער המים' שהוא השער הראשון ממזרח, בצד הדרומי של העזרה.

בזה נשלם סדר שאיבת המים. סדר הולכת המים למזבח והנסוה יתבאר בפרק הבא בס"ד.

ובשעת הליכתם תוקעים מריעים ותוקעים לשמחת מלוי המים, ומאריכים בתקיעות אלו, עד שמגיעים

הולכים מעזרת הנשים דרך שער המזרח למעין וחוזרים דרך שער המים

שאיבת המים ממעין השילוח בצלוחית זהב

א. בכל יום בחול המועד סכות לאחר השמחה כל הלילה, הולכים לשאב מים ממעין השילוח ברב עם, לצורך מצות נסוה המים.

ב. לפני עלות השחר שני כהנים באים ועומדים בראש המדרגות שעולות מעזרת נשים לעזרת ישראל - לפני שער ניקנור, וכל אחד אחוז בידו חצוצרה מכסף.

ג. הממנה על הזמנים במקדש מכריז בקול רם: "עמדו כהנים לעבודתכם ולויים לדוכנכם וישראל למעמדכם".

ד. שני הכהנים תוקעים מריעים ותוקעים בחצוצרות שבידם, לסימן שהולכים לשאב מים.

ה. לויים פותחים את שער ניקנור, על פי צווי הממנה על השערים.

ו. כהן מביא מהעזרה צלוחית כלי שרת עשויה מזהב, מחזקת שלושה לוגיו, לצורך השאיבה.

ז. שני הכהנים שתקעו בחצוצרות יורדים במדרגות עד קרקע עזרת הנשים, והעם מצטרפים אליהם.

ח. הכהנים מתחילים ללכת לכיוון היציאה,

פרק ג: סדר נסוך המים

טו. וכן עושים שלוש הכנות לשירת הלויים:

1. סגן הכהן הגדול עומד על קרן המזבח וסוֹדֵר בידו, כדי לסמן ללויים מתי להתחיל לשיר.
2. שני כהנים עומדים על שלחן החלבים שבמערב הכבש, ובידם חצוצרות של כסף, תוקעים מריעים ותוקעים, כדי לסמן ללויים שיתכוננו לשיר.
3. שני הכהנים יורדים משלחן החלבים, והולכים לדוכן, ועומדים ליד המנחה על כלי השיר אחד מימינו ואחד משמאלו, כדי לתקע בזמן השיר.
- טז. הכהנים המנסכים עומדים כל אחד ליד ספלו, והפלי בידו הימנית.
- יז. אומרים למנסך המים: הגבה את ידך ומגביה. וכן מנסך היין מגביה.
- יח. הכהנים מכונים למצוה ולשמה ומברכים, מתכופפים ושופכים את היין והמים ביחד לתוך הספל, ומסגמים בשוה. וממתנינים לאחר ששפכו עד שיירדו עוד ג' טפות.
- יט. כשמתחילים לנסך הסגן מניף בסוֹדֵר שבידו, והמנחה על השיר רואה את הנפת הסוֹדֵר ומתחיל לנגן בצלצל.

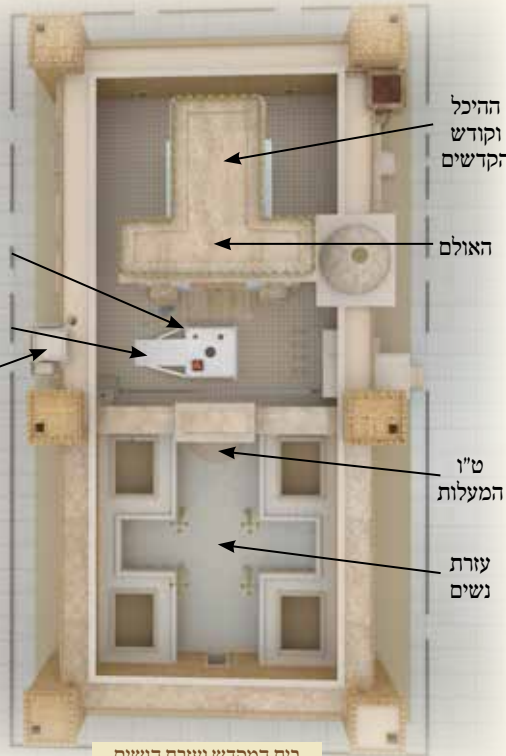
כ. מיד הלויים מתחילים באמירת השירה, ומנגנים בכלי שיר, וכן מוסיפים לנגן גם בחליל.

כא. הלויים מחלקים את השיר לשלושה פרקים, ובתחלת כל פרק שני הכהנים תוקעים מריעים ותוקעים, והם תשע התקיעות שעל הקרבן.

כב. בכל פעם שתוקעים - כל העם הנמצאים בעזרה משתחווים לצד התיכל, בפשוט ידים ורגלים.

כג. לאחר הנסוך שני הכהנים יורדים בכבש בצד שמאל.

עבור נסוך היין, והמערבי עבור נסוך המים. יד. לפני הנסוך, סותמים את הנקבים של הספלים

בית המקדש ועזרת הנשים

א. בכל יום בחג הסכות הלכה למשה מסיני לנסך מים במזבח, כדי שיתברכו גשמי השנה. ב. זמן נסוך המים הוא בבקרה, בשעה שמנסכים את היין של קרבן התמיד.

ג. בפנים השני שלוש עשר כהנים זוכים להקריב את התמיד. בחג הסכות הכהן הארבעה עשר זוכה בנסוך המים במזבח. ד. מיד לאחר הפיס, הכהן שזכה בנסוך המים הולך ל'שער המים', כדי לקחת את צלוחית המים.

ה. כשהאיר היום הכהן שזכה בנסוך לוקח את הצלוחית, מכון שהפלי יקדיש את המים, ונכנס לעזרה דרך 'שער המים'.

ו. מיד כשהמים נכנסים לעזרה, הם מתקדשים בקדשת הגוף לקרבן.

ז. כשנכנסים לעזרה שני כהנים תוקעים בחצוצרות ומריעים ותוקעים משום שמחה.

ח. הכהן מכון למצוה ולשמה ומברך על עבודת ההולכה, ומוליך את המים לעבר המזבח שעומד מול השער.

ט. הכהן שומר על המים שלא ישפכו ולא יתגלו עד שעת הקרבנות, ויזהר לא להסיח דעת מהם.

י. לאחר הקרבת התמיד, המנחה והחבתין, הגיע זמן נסוך היין והמים.

יא. הכהן שהקטיר את החבתין יורד מראש המזבח לאמצע הכבש בצד שמאל ולוקח את היין בימינו, והכהן שאוחז את המים עולה בכבש בצד שמאל, ונפגשים.

יב. שני הכהנים עולים בצד שמאל של הכבש לראש המזבח, ופונים לצד שמאל עד שמגיעים לקרן מערבית דרומית.

יג. סמוך לקרן מערבית דרומית עומדים שני ספלים של כסף, הספל המזרחי

שבהם יורדים היין והמים לשיתיו, כדי שהמזבח יראה מלא ושבע בשעת הנסוך.

זבחה ושלם בס"ד סדר נסוך המים במזבח.

ניסוך היין והמים בספלים שבקרן מערבית דרומית-הסגן מניף בסוֹדֵר ללויים שיתחוו בשיר

פרק ד: סדר זקיפת הערבות

יורדים ל'מוצא', ומלקטים משם ערבות גדולות בארץ אחת עשרה אמה או יותר.

ו. מביאים את הערבות לבית המקדש, ומניחים אותם בגיזות מזהב מלאות מים, כדי שהעלים לא יכמשו.

ז. וכן בכל יום של חול המועד שלוחי בית דין יורדים לפנות בקר למוצא, ומביאים לבית המקדש ערבות

המזבח בשעת נסוך המים, ואחר כך לטל אותם ביד ולנענע כמו בלולב. ויבאר בהמשך הפרק בס"ד.

ה. לפני חג הסכות ב"ד בתשרי שומרים שדה של ערבות מהדרות עבור בית המקדש, במקום סמוך לירושלים הנקרא 'מוצא'.

ה. בערב יום טוב ראשון של סכות שלוחי בית דין

א. הלכה למשה מסיני ששכל יום בחג הסכות יש להביא ערבה למקדש, מלבד הערבה שבלולב.

ב. שעור הערבה אפלו ענף אחד בארץ שלושה טפחים, ועלה אחד. אמנם להדור מצוה הביאו ענפים רבים וארפים מאד.

ג. המצוה היא להעמיד את הערבות מסביב

טריות.

ח. לאחר שיחדו את הערבות לזקיפה, אסור להנות מהם.

ט. לפני שמנסכים את היין והמים במזבח, מביאים את הערבות לעזרה.

י. בשעת נסוד המים כהנים לוקחים את הערבות, מכניס למצוה ומברכים, ומניחים אותם מסביב המזבח.

יא. אם מצאו ערבות בארז "אמה, מניחים אותם על יסוד המזבח בצד מערב וצפון, בין הקרנות, וראשי הערבות מתכופפים אמה על ראש המזבח.

מערב

העמדת הערבות סביב המזבח על היסוד - בצד צפון ומערב

יב. בשעה שמביאים וזוקפים את הערבות, שני כהנים תוקעים מריעים ותוקעים בחוצרות של קסף, כדי להרבות שמחה.

בפרק הבא בס"ד:

ובזה נשלם בס"ד סדר זקיפת הערבות.

פרק ה: נטילת לולב במקדש

ז. הכהנים הנמצאים בבית המקדש, מקיפים את המזבח עם הלולב משום שמחה לפני ה'.
ח. ההקפות עם הלולב נעשות לאחר זקיפת הערבות ונטילתם.

ט. כל יום הכהנים מקיפים את המזבח פעם אחת, וביום השביעי (-הושענא רבה) מקיפים שבע פעמים.

י. בשעת ההקפה הכהנים אומרים "אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא".

יא. בכל יום לאחר שגמרו את ההקפות במזבח היו אומרים "יפי לך מזבח, יפי לך מזבח".

המקדש כל יום כדי לטל שם לולב.

ו. כל ישראל הנמצאים בבית המקדש, נטלו לולב במקומם בעזרת ישראל בפקר.

פרק ה: נטילת לולב במקדש

א. ביום טוב הראשון של חג הסוכות מצוה מהתורה לטל לולב בכל מקום.

ב. בשאר ימי חג הסוכות, מצוה מהתורה לטל לולב רק בבית המקדש, ויש אומרים בכל ירושלים.

ג. [לאחר החרבן תקנו לטל לולב גם בשאר הימים זכר למקדש, אמנם כשיבנה המקדש יחזרו לטל רק בבית המקדש].

ד. את מצות הנטילה במקדש יש אומרים שאפשר לצאת גם בלולב שאול.

ה. אין חיוב לבא לבית

הכהנים מקיפים את המזבח עם ארבעת המינים ויש אומרים שמקיפים עם הערבות

יו"ל ע"י מכון תורת הקרבנות • תא קולי: 050-4134645 • פקס: 072-3377748 • דוא"ל: 6183447@gmail.com

מהדורת ביקורת | חלק מההלכות נערכו ע"פ קונטרס 'תורת הקרבנות' הלכות ניסוך המים | מידול תמונות אליעזר בן חמו תשרי תשפ"ד עבור גיליון זה

ניתן להעתיק להדפיס ולהפיץ את הגיליון ללא שינויים

מוקד הפצה מרכזי לגיליון זה (וכן לגיליון המורחב הכולל מקורות והוספות): ב"ב רח' סוקולוב 6. טל' 03-6189607 או: t8429433@gmail.com